

In de **BRANDING**

 Beschermd Natuurmonument
Verboden toegang
Artikel 20 Natuurbeschermingswet
Artikel 461 Wetb. v. Strafrecht

Slikken van Voorne
Stichting het Zuid-Hollands Landschap!

- Verboden Toegang, Beschermd Natuurgebied
- Broedgebied en rustgebied voor vogels
- Bij hoog water worden de zandbanken gebruikt als vluchtplaats
- Bij laag water vinden vogels voedsel in de bodem
- In het voorjaar maken kleine steltlopers nesten in het zand

  Zuid-Hollands Landschap

Natuurbescherming

Uitgelicht: Samen sterk voor Natuurbescherming

Natuur dichtbij: Natuurbeschermingswerk

van de KNNV Voorne

en verder: Slikken van Voorne en de haas

Inhoudsopgave

Activiteitenkalender	2
Activiteiten	3
De Woensdagtellers	3
Zeetrekten	3
Vogeltrek op de Maasvlakte tijdens de EuroBirdwatch	3
30 september zeetrekten	3
Vogelexcursie naar Westkapelle	4
Beleef de nacht in de duinen van Voorne	4
Van en over de werkgroepen	4
Zomerprogramma plantenwerkgroep	4
Vogels	5
Verslagen	6
Verslag van de vogelexcursie naar de Groene Jonker op 21 mei	6
Verslag van de Floron excursie i.s.m. de KNNV afdeling Voorne op 20 mei 2017	8
Verslag vroege vogelexcursie Breede Water	9
Mededelingen	12
Extra Algemene Ledenvergadering op 8 september 2017	12
Provincie zet jacht op eksters gewoon door	13
Uitgelicht	
Samen sterk voor natuurbescherming	15
Proef Slikken van Voorne. Potentie, gebruik en mogelijke verstoring van steltlopers	18
Wetlandwachten	22
Natuur dichtbij	
Het natuurbeschermingswerk van de KNNV afdeling Voorne nader ingevuld	23
Onder de loep	
De haas (<i>Lepus europaeus</i>)	25

Beste leden,

Het bestuur beschikt graag over uw correcte emailadres. Wij verzoeken u daarom wijzigingen via een mail door te geven aan: ledenadministratie@voorne.knnv.nl

Wilt u ook adverteren in dit blad, neem dan contact op met Tom van Wanum: tomvanwanum@xs4all.nl

Voorwoord

Dit jaar zijn we wat eerder op zomervakantie gegaan. We maakten een mooie tocht door het ruige Schotland, tot aan het meest noordelijke puntje toe. Door vroeger te gaan, was ik na onze terugkeer ook eens in de gelegenheid een zomerexcursie mee te pikken. Begin augustus ging ik op pad met een paddenstoelexcursie naar het Vliegveld, een fraaie duinvallei nabij Oostvoorne. Eline Vis leidde ons een hele ochtend langs de meest bijzondere soorten, waarbij de vorig jaar gevonden satijnzwammen extra aandacht hadden. Een mooie excursie.

In Schotland ging onze speciale belangstelling uit naar de zeevogelkolonies van soorten als de papegaaiduiker, alk en zeekoet. Soorten waarmee het niet al te best gaat. Ik las er het zojuist verschenen boek *The Seabird's Cry* van Adam Nicolson over. Hun aantal is in een vrije val beland. Sinds 1950 namen deze en andere zeevogelsoorten met 70% af. Zaken als overbevissing en klimaatverandering liggen eraan ten grondslag. De bescherming van zeevogels schiet zwaar te kort.

Dit nummer van *In de Branding* staat in het teken van natuurbescherming. In het onlangs vastgestelde Beleidsplan is afgesproken dat we structureel aan natuurbescherming gaan doen, nadat de Stichting Natuur en Landschap Voorne- Putten het loodje had gelegd. Tom van Wanum laat in zijn bijdrage zien hoe nodig dat is en blijft, door de ontwikkelingen van het kitesurfen voor de kust van Voorne uit te leggen. Susanne Kuipers van de Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland vertelt over de noodzaak van intensieve samenwerking. Samen staan we immers sterker en boeken we resultaten. In KNNV- verband wordt er gewerkt aan een versterking van het Gewest, waarmee we proberen als KNNV- afdelingen samen op te trekken, ook als het de natuurbescherming betreft.

Nu de nieuwe Wet Natuurbescherming is ingevoerd, krijgt de provincie een veel prominenter plaats. De eerste voortekenen zijn niet erg positief. Midden in de zomervakantie werd een goedkeuringsbesluit van de provincie van een flink aantal Faunabeheerplannen ter visie gelegd, dat het mogelijk maakt veel vogelsoorten te blijven bejagen. In mijn bijdrage sta ik stil bij de vraag naar de noodzaak van de jacht op de ekster, een soort die vooral op het platteland een neerwaartse ontwikkeling laat zien en waarvan je niet kunt zeggen dat ze grote schade aanricht. Nog gekker is het voortzetten van de jacht op de roek. Vorig jaar verdween de grote kolonie bij Geervliet plotseling van de radar, en leek zich een kleine nieuwe kolonie elders op Putten te vestigen. Dit jaar lijkt ook die kleine nieuwe kolonie niet of nauwelijks meer te bestaan. Binnen twee jaar verdween de roek als broedvogel van ons eiland. Landelijk kent de roek als broedvogel bovendien al jaren een neerwaartse trend, zodat we samen met de milieufederatie en een groot aantal andere lokale organisaties wederom bezwaar hebben gemaakt tegen deze plannen. Er is geen enkele noodzaak tot het bejagen van de roek.

Tot slot een bericht vanuit het bestuur. Om persoonlijke redenen heeft Piet Mout moeten besluiten zijn werkzaamheden voor onze afdeling met directe ingang te beëindigen. Wij betreuren dat zeer, maar we zijn er gelukkig in geslaagd Peter Vermaas bereid te vinden Piet zijn functie van secretaris over te nemen.

Theo Briggeman
Voorzitter

Activiteitenkalender

datum	wie	wat	tijd	verzamenen
Zaterdag 2-9	IVN	Strypse Wetering	09.30	P Strypse Wetering West-voornseweg
Maandag 4-9	pwg	Poelen de Pan	19.00	P NM Rondeweiweg
Vrijdag 8-9	KNNV	Extra ALV	19.30	BC Tenellapas
Vrijdag 8-9	vwg	Vergadering vwg Foto's uit eigen doos	19.45-20.30 20.30-22.00	BC Tenellapas
Maandag 11-9	pwg	Wolvenpolder	19.00	P Wolvenpolder
Zondag 17/9	IVN	Duinendag, postentocht	13.00	BC Tenellapas
Maandag 18-9	pwg	Van Baarsenvallei	19.00	P Haringvlietweg
Maandag 25-9	pwg	Beningerslikken vak A en C nieuw	19.00	P Zeedijk ter hoogte Koeneweg
Zaterdag 30-9	vgw	Zeetrekten i.h.k. van EuroBirdWatch	08.00-12.00	Telpost Maasmond
Zaterdag 7-10	IVN	Hartelpark	09.30	Ingang Voorweg Spijkenisse
Woensdag 11-10	IVN	Thema-avond Vogelzang in de kunst	18.00	BC Tenellapas
Vrijdag 13-10	vwg	Vergadering vwg, voor het programma zie onze website	19.45-20.30 20.30-22.00	BC Tenellapas
Zaterdag 21-10	KNNV	Vogeltrekeexcursie naar Westkapelle	07.00	P Delta expo Haringvliet- dam
Zaterdag 28-10	KNNV	Nacht van de Nacht	22.00	P BC Tenellapas
Zaterdag 4-11	IVN	Slikken van de Heen	10.00	P Slikken v d Heen, St. Philipsland
Vrijdag 10-11	vwg	Vergadering vwg, voor het programma zie onze website	19.45-20.30 20.30-22.00	BC Tenellapas
Zaterdag 2-12	IVN	Brede Water, snertwandeling	09.30	BC Tenellapas
Vrijdag 8-12	vwg	Vergadering vwg, presentaties Broed- vogelmonitoring projecten 2017	19.45-20.30 20.30-22.00	BC Tenellapas

Kijkt u voor de zekerheid even op onze internetsite of een activiteit doorgaat zoals die hierboven aangegeven staat. Dit voorkomt tevergeefs reizen en teleurstelling.

<https://www.knnv.nl/voorne>

Activiteiten IVN afdeling Voorne-Putten-Rozenburg <https://www.ivn.nl/afdeling/voorne-putten-rozenburg>

Activiteiten

De Woensdagtellers

Een groep enthousiaste vogelaars gaat elke woensdag met de auto op pad om vogels te kijken. Belangstellenden kunnen gewoon naar de Carpoolplaats Zwarte dijk/N57 komen. Daar worden de excursiegangers ingedeeld in zo min mogelijk auto's. Verzamelen om 8:30 uur.

Zeetrekellen

Er wordt altijd gestart vanaf zonsopkomst, daarna duurt het zeetrekellen meestal 3 tot 4 uren (afhankelijk van actuele trek en het weer). Belangstellenden kunnen gewoon naar de trek-telpost komen. Een verrekijker en/of telescoop zijn onmisbaar. Stel je kleding goed af op het weer en houdt er rekening mee dat je lang stil zit. Bij grote drukte is een klapstoeltje handig. Koffie of thee zijn ook niet onverstandig om mee te nemen.

Beleef de Vogeltrek op de Maasvlakte tijdens de EuroBirdwatch

Op zaterdag 30 september zeetrekellen op de telpost Maasmond van 08.00 uur tot 12.00 uur.

Op zaterdag 30 september 2017 aanstaande neemt de Vogelwerkgroep van de KNNV afd. Voorne van 08.00 tot 12.00 uur, samen met Vogelbescherming Nederland deel aan de internationale vogelteldag, de EuroBirdwatch. Dit jaar wordt er op weer op vele telposten in ons land geteld, ook bij de telpost Maasmond ingang Maasmond.

Het najaar is dé tijd van het jaar om een recordaantal vogels te zien. Veel vogels die bij ons hebben gebroed, trekken nu naar het warmere zuiden. Vanuit het hoge noorden komen vogels naar ons land om te overwinteren of verder te trekken naar het zuiden.

Ook dit jaar staan een aantal leden van de vogelwerkgroep van de KNNV afd. Voorne op slag Maasmond op de Maasvlakte klaar om u in het kader van de EuroBirdwatch iets te vertellen over de zeetrek van (zee)vogels.

Zeetrekrellers

Tijdens deze vogelkijkdag gaat het vooral om het gezamenlijk tellen van vogels en dat doen

we op onze eigen telpost bij de slag Maasmond. Deze telpost is gelegen aan het einde van de zeewering bij het helikopterplatform aan de ingang van de Nieuwe Waterweg. De zeetrekters hebben al meerdere keren meegedaan aan EuroBirdwatch en zitten dan vol verwachting te turen over het water wat voor vogels er langs vliegen. Als het slecht weer is, dus veel wind, dan zitten ze er langer. Soms wat minder prettig, maar de kick dat je bijzondere vogels kunt zien, vergoedt alles.

Mocht U belangstelling hebben om dit mee te maken? U bent van harte welkom op de telpost. Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met Henk Walbroek via h.walbroek@upcmail.nl

Vogelexcursie naar Westkapelle

Zaterdag 21 oktober, een vogelexcursie naar Westkapelle.

Vertrek om 07.00 uur van de parkeerplaats bij de Delta Expo, Haringvlietplein 3, 3251 LD Stellendam.

Een excursie plannen waarbij het gaat om de trekvogels is niet makkelijk.

Het probleem is dat we nooit helemaal zeker zijn of er vogeltrek is, het blijft dus een gok. In ieder geval geeft een bezoek aan Westkapelle ons meerdere kansen. Bij Westkapelle is er een grote kans zangvogels te zien die de kustlijn volgen om bij Vlissingen de Westerschelde over te steken, over zee turend kunnen we de langstreckende zeevogels zien en het plas-dras gebied Noordervroon is in de trektijd zeer de moeite waard.

Trek of geen trek, een bezoek aan Westkapelle is altijd de moeite waard.

Graag aanmelden bij Tom van Wanum, tomvanwanum@xs4all.nl of 06-44694497

Beleef de nacht in de duinen van Voorne

Op zaterdag 28 oktober 2017 organiseert de KNNV afdeling Voorne in het kader van de Nacht van de Nacht een rondwandeling in de Duinen van Voorne. Starten om 22.00 uur vanaf de parkeerplaats van het Bezoekerscentrum Tenellapas.

Jan Alewijn Dijkhuizen zal aan de hand van talrijke verhalen duidelijk maken hoe belangrijk een goede nacht voor de natuur is.

De deelnemers kunnen tijdens deze wandeling zelf ervaren wat het is om in stilte en totale duisternis de natuur te beleven. Deze stilte en duisternis zijn heel belangrijk voor de natuur, omdat dieren ze nodig hebben. Vooral uilen, vleermuizen, muizen en vele insecten, die veelal overdag rusten, maken hier gebruik van. Zij ontwaken dan en komen tot leven. De dieren die overdag actief zijn, gebruiken deze nacht net als de mens om te rusten.

Om dit alles goed te kunnen ervaren, willen wij u vragen zo min mogelijk lichtbronnen te gebruiken. Dus zet uw zaklantaarn of mobiele telefoon uit. U zult zien dat uw ogen gaan wennen aan het donker. Het wandeltempo is laag en ondersteuning van uw naasten zal geen probleem zijn.

De avond zal rond 23.30 uur worden afgesloten bij het Bezoekerscentrum Tenellapas.

Van en over de werkgroepen

• Zomerprogramma plantenwerkgroep

In de Activiteitenladder op onze website treft u het programma van de plantenwerkgroep van de KNNV afdeling Voorne voor de komende maanden aan. We zijn er in geslaagd om in samenspraak met het Zuid-Hollands Landschap en Natuurmonumenten een interessant inventarisatieprogramma samen te stellen. Tijdens de inventarisaties worden alle in het gebied voorkomende planten genoteerd. Van de zeldzame en bijzondere soorten worden de coördinaten en de abundantie (talrijkheid) genoteerd. We streven er naar om elk gebied drie keer te bezoeken om zo een compleet beeld van de plantengroei gedurende het seizoen

te krijgen. De inventarisaties vinden op maandagavond plaats. We vetrekken om 19.00 uur vanaf het verzamelpunt, tenzij dit anders is aangegeven in het programma. Een link naar het verzamelpunt op Google Maps vind u op de website bij het programma van de plantenwerkgroep. Houd ook de website in de gaten voor eventuele wijzigingen in het programma. Wilt u een keer mee met een inventarisatie dan kunt u zich melden bij het verzamelpunt, u bent van harte welkom. Tijdens de inventarisaties wordt door leden van de plantenwerkgroep uitleg over wilde planten gegeven.

- **Vogels**

Programma Vogelwerkgroep

Plannen van de Vogelwerkgroep

De eerste vergadering van de VWG staat gepland op vrijdagavond 8 september. Na de bespreking van algemene- en lopende zaken krijgt iedereen de gelegenheid om een aantal zelf geschoten (vogel)foto's te laten zien. Wie een stuk of wat (max. 25) foto's op usb stick meeneemt, kan deze vertonen. Het gaat hierbij niet uitsluitend om de (professionele) kwaliteit van de foto's, maar net zo goed om de persoonlijke beleving of het verhaal erbij.

Er wordt nog hard gewerkt aan de invulling van de andere presentaties komend jaar. Het idee was om bij een aantal presentaties de informatie op de VWG-avond te koppelen aan een excursie. Zo zullen we in februari een lezing krijgen van Pim Wolf over de telpost Breskens. In het voorjaar, op het moment dat er een grote trek verwacht wordt, kunnen we dan zelf gaan zien wat dat ter plekke inhoudt.

Telpost Breskens staat bij veel vogelaars bekend als de plek waar je in het voorjaar geweldige trek kunt meemaken. Op goede dagen kunt u wiewalalen en purperreigers over het strand zien vliegen, op hun lange trekroute, terwijl rode en zwarte wouwen langs de dijk vliegen. De monding van de Westerschelde ter hoogte van Breskens vormt voor noordwaarts trekkende vogels een keuzepunt of zij de trek in oostwaartse richting over land voortzetten of dat zij de Westerschelde oversteken en hun weg in noordelijke richting vervolgen.

Breskens

Vooral bij afluende wind treedt bij Breskens een sterk gestuwde trek op, waarbij voor Nederlandse begrippen ongekend hoge aantallen trekvogels passeren. Vooral dagtrekkers zoals zwaluwen, kwikstaarten, piepers en leeuweriken, maar ook roofvogels, zoals buizerd, wespandief en boomvalk vertonen topaantallen. Op de duindijk ten westen van Breskens is op initiatief van de regionale natuurbeschermingsvereniging Het Duumpje een trektelpost gerealiseerd. Het is een eenvoudige, onoverdekte voorziening, die voor waarnemers mogelijkheden biedt om in de luwte te staan en de kijker of telescoop op de kruisvormig opgestelde schermen te laten rusten. De trektelpost heeft vooral voor ervaren waarnemers veel te bieden. Er passeren veel vogels die in Nederland als zeldzame gast te boek staan; van grote pieper tot roodstuitzwaluw en van zeearend tot bladkoning. Minder ervaren vogelaars zullen er wellicht minder van hun gading vinden, omdat een deel van de vogels zich niet al te dichtbij laat zien, maar alleen met flink wat ervaring herkend kan worden. Niettemin is het voor iedereen een bijzondere ervaring om op topdagen in het voorjaar tienduizenden vogels per dag te zien langstrekken.

(uit: <http://vogelkijkhut.nl/view/188/>)

Voor de onderwerpen van de verschillende vergaderingen en eventueel aanvullende excursies verwijs ik voorlopig naar onze website. Want, zoals ik zei, aan het programma wordt nog gewerkt.

De VWG-vergaderingen van het komend seizoen zijn op 13 oktober, 10 november, 8 december, 12 januari, 9 februari, 9 maart, 13 april en 8 juni.

Verslagen

Verslag van de vogelexcursie naar de Groene Jonker op 21 mei door Tom van Wanum

De blauwborsten vervulden tijdens de excursie toch wel de hoofdrol.

Eén van de 14 deelnemers had mij verteld dat ze wel heel graag eens een blauwborst zou willen zien, en zie: deze wens kon heel snel worden vervuld.

Blauwborst

Zwarte stern

Nog geen 10 meter voorbij het toegangsbord zat een blauwborst in het gras, in het riet en in de top van een vliertje. Prachtig blauw in de ochtendzon! Deze ochtend kon dus eigenlijk niet meer stuk.

Het rondje Groene Jonker is maar 3,3 kilometer lang, dus we hadden alle tijd van de wereld om van deze blauwborst te genieten. Ook op deze plek de rietzanger, een rondvliegende koe-koe, de alom vertegenwoordigde boerenzwaluwen en een almaar doorkrassende grasmus. Langzaam verder lopend en zoekend naar de beroemdheden van dit gebied: kleinst waterhoen en porseleinhoen. Wat betreft deze twee soorten gaven de meldingen op Waarneming.nl al weinig hoop en inderdaad, we hebben ze niet gezien.

Het leuke van de Groene Jonker is dat het gebied geheel open is. Er groeit weliswaar riet, maar overal zijn plekken waar je over het water kunt kijken en steeds weer nieuwe soorten kunt zien. De waterstand wordt in dit gebied redelijk laag gehouden, zodat er op de slikranden en in de ondiepe plassen wordt gefoerageerd door lepelaars, kluten en grutto's.

Eigenlijk horen grutto's in de maand mei in bloemrijke graslanden hun kuikens te verzorgen, maar deze grutto's hebben blijkbaar niet gebroed of hun broedsel is verloren gegaan. Het trefen van deze grutto's is dus waarschijnlijk geen goed teken.

Begeleid door kleine karekiet, rietzanger en rietgors liepen we langzaam verder. Af en toe werd er gestopt om wat foto's te maken of weer eens goed om ons heen te kijken.

Plots zag ik in mijn ooghoek een geheel zwarte (donkere) vogel laag over het riet glijden. Een ietwat gebocheld lijf en een lange snavel, en de eerste gedacht was: zwarte ibis! We zijn nog een stukje teruggelopen om te zien of we de vogel konden ontdekken maar er zijn zoveel rietkragen en eilandjes dat dit niet meer gelukt is. Nu wordt er in de Groene Jonker wel eens vaker een zwarte ibis gezien (Jan den Exter heeft er daar vorig jaar 4 gefotografeerd) maar ik heb hem toch niet aan het lijstje toegevoegd.

Bij het laatste plasje hebben we nog lange tijd kunnen genieten van een aantal zwarte sterns dat boven de plas hun voedsel bij elkaar zocht en was er weer alle gelegenheid om te fotograferen.

Toen we uiteindelijk bij de auto's arriveerden, hadden we 4 uur gedaan over de 3,3 kilometer en 66 soorten vogels gezien en gehoord. Plus een bijna zwarte ibis.

Verslag van de Floron excursie i.s.m. de KNNV afdeling Voorne op 20 mei 2017 door Willemien Troelstra

Op zaterdag 20 mei 2017 hadden we een heerlijke excursiedag bij Oostvoorne. Erik Ketting van de KNNV afdeling Voorne nam ons in de ochtend op sleeptouw en liet ons verschillende biotopen zien. Er was zoveel te zien dat we ons regelmatig moesten losrukken om weer een stuk verder te lopen. We passeerden stukjes vochtige duinvallei, droge duinen, duinbos, landgoedbos, rietland et cetera.

We startten met zestien deelnemers iets ten oosten van de Brielse Gatdam. Na de start vonden we onmiddellijk langs het eerste paadje een klein soort langbaardgras, dat we niet gelijk op naam konden brengen. We namen hem mee voor in de pauze en kwamen toen op dicht langbaardgras uit. Maar na thuis nog eens goed gekeken te hebben, denken we dat het duinlangbaardgras is: op Nederlandse schaal zeldzaam maar de afgelopen jaren flink uitgebreid in de Rotterdamse Haven. Ook stonden we stil bij fijne kervel en een olijfwilg. Olijfwilgen zijn familie van de duindoorn en hebben ook van die zilverige schubben op hun bladeren. Ze zijn hier en daar in de zeereep aangeplant, maar verwilderen in de duinen dankzij vogels die de bessen eten. Verderop mochten we even grazen op een veldje met onder andere vleeskleurige orchis, armbloemige waterbies, grote ratelaar, zilte en zeegroene zegge. De veenmol die zijn kop boven de grond uitstak kreeg natuurlijk ook veel aandacht.

Verderop langs het fietspad stonden in de berm onder andere zachte haver en kromhals mooi in bloei. Daarna doken we het bos in en liepen we tegen een boom aan die je hier in de regio vooral in de duinen ziet: wegedoorn, met zijn rondachtige, lichtgekartelde bladeren met nervatuur die wel wat op die van kornoelje lijkt. Op een open veldje in het bos wees Erik ons op het rondbladig wintergroen onder het kruipwilgstruweel, een karakteristieke standplaats voor deze soort. Ook het schermhavikskruid kwamen we hier tegen. Van een afstandje gezien lijken de nog niet bloeiende planten op bezemkruiskruid, maar ze zijn donkerder groen en behaarder (en als je nog wat beter kijkt zie je zeker nog meer verschillen).

Via landgoed Mildenburg met zijn stinzenflora staken we door naar 'het Reigersnest' en kwamen we in een glooiend zandig duinlandschap terecht, met massa's vleugeltjesbloem en welriekende salomonszegel. We wierpen ook nog een blik op de plek waar vorig jaar twee prachtige bokkenorchissen waren ontdekt, maar nu was er slechts één zielige rozet te zien. Het is waarschijnlijk te droog geweest. Hopelijk doet hij het volgend jaar weer beter. Tijd voor een lunchpauze.

Na de lunch liepen degenen die voor de middag bleven een kilometertje naar het noordoosten om het kilometerhok rond de Brielse Maasdam te inventariseren. We splitsten in twee groepen. De groep met als 'digitale streper' Erik Ketting bleef aan de westkant en had als biotopen een mooie dijk en een zandige leidingstraat. Leukere soorten waren onder andere: blauw walstro, echt duizendguldenkruid, kromhals, gevlekte rupsklaver, zanddoddegras, vilt-ganzerik, heggenrank, knolbeemdgras en ruw vergeet-me-nietje. De groep met Willemien als streper begon ook met een stukje van de leidingstraat, maar wij doken al snel het Geuzenbos in, dat daar midden op de dam ligt. Wetroffen aan de rand daarvan een prachtige zoom met veldhondstong en een exemplaar van glad parelzaad aan. Daarna staken we de drukke weg over (goed voor het scoren van Deens lepelblad en hertschoornweegbree) om de glanshaverdijk aan de andere kant te bekijken. Daar troffen we behalve veel algemene soorten enkele plukken pijlkruiders en wat gele morgenster aan.

Daarna struinden we weer terug door het Geuzenbos (hoewel vrij ruig in de ondergroei toch ook weer goed voor een paar soorten zoals wilgenroosje) en kwamen we precies op de goede plek en tijd uit om het andere groepje te treffen. We wisselden wat ervaringen uit, Erik vertelde nog wat over de ontwikkelingen in het gebied en daarna liepen we op ons dooie gemak terug naar de parkeerplaats.

De twee groepjes bleken samen 172 soorten gestreept te hebben in hok 066-438. Welke soorten kun je terugzoeken in de Verspreidingsatlas (als je ingelogd bent).

***Verslag vroege vogelexcursie Breede Water
door Hans op den Dries.***

Weer een geslaagde excursie.

Ergens begin jaren negentig van de vorige eeuw ben ik begonnen om op de eerste zaterdag van mei in de Duinen van Voorne, een vroege vogelexcursie rond het BreedeWater te organiseren.

De maand mei staat eigenlijk altijd garant voor veel vogelzang, zeker als je dat in de vroege ochtenduren doet. Al vanaf begin af aan wordt de excursie redelijk tot goed bezocht. Vooral de laatste jaren zijn er minimaal 15 tot maximaal 28 deelnemers geteld.

Ik kan dus wel stellen dat deze wandeling inmiddels een succesvolle traditie geworden is.

Ook deze keer waren er 24 personen die graag vroeg hun bed verlieten voor een heerlijke wandeling door de duinen. We startten de wandeling om 05.00 uur vanaf de parkeerplaats van het Kreekpad. De temperatuur begon laag (7°C) en kwam uiteindelijk uit op ongeveer 17°C. Met een frisse 'verkoelende' bries uit het zuidoosten was het dus een aangename temperatuur. Voldoende kleren aan was natuurlijk wel een vereiste!

Een deel van de bezoekers was ex-cursist van de vogelcursus. Je merkte goed dat ze wat geleerd hadden. Om te beginnen wisten ze dat het verstandig was om niet al te hard en veel te praten, want dat gaf het beste resultaat om de geluiden van vooral de vogels te kunnen oppakken en te onderscheiden van elkaar. Het is met de hedendaagse digitale techniek steeds gemakkelijker om geluiden eigen te worden. Vele apps zijn er gedownload om de geluiden af te spelen en te leren. Vergelijken in het veld, of vogels daarmee lokken is erg gemakkelijk geworden. Toch is het zaak dat we er voor waken dat we vogels met het afspeelen van deze opnames niet verstoren of verontrusten. Daar heb ik natuurlijk wel even aandacht aan besteed, zodat het enthousiasme om geluiden te pas en te onpas af te spelen een beetje geremd werd.

Breede water

In overleg met iedereen hadden we besloten als groep bij elkaar te blijven en dus met z'n allen dezelfde ronde te lopen. Het was dan ook zaak dat we de groep goed bij elkaar hielden. In de groep waren een aantal trouwe volgers die ook goed met de geluiden en vogelkennis bekend zijn, zodat er meerdere aanspreekpunten waren. Het liep voortreffelijk en gedurende de excursie nam het enthousiasme toe en werden vooral de ex-cursisten steeds mondiger in de zin van vogels herkennen. Natuurlijk blijven de geluiden als zang en roepjes lastig, maar oefening baart kunst.

Tijdens het rondje rechtsom de plas werd het lijstje met vogels steeds langer. Uiteindelijk kwamen we op 73 vogelsoorten, 4 reeën en 1 haas.

De leukste soorten waren wat mij betreft toch wel de zeearend, boomvalk, boompieper en de boomleeuwerik. De twee laatst genoemde vogels zijn de laatste jaren constant met een klein aantal in de Duinen van Voorne aanwezig. Nadat de begroeiing her en der rigoureuus onder handen is genomen door flink te snoeien, zijn er grote halfopen vlaktes ontstaan, waardoor de genoemde soorten hier direct van kunnen profiteren.

De meest ontbrekende soort was de geoorde fuut. Om de één of andere reden heeft deze soort het gebied verlaten. De laatste waarnemingen waren, als ik het me goed herinner, van 2015. Sinds een aantal jaren zijn ze overigens wel een broedvogel van het Quackjeswater geworden.

Gelukkig waren er meer leuke soorten. Zo konden wij op twee plaatsen de kenmerkende zang van de kuifmees laten horen. Deze soort komt slechts met enkele paartjes voor in de duinen. Het is zelfs niet eens zeker of ze wel elk jaar aanwezig zijn.

Wat de roofvogels betreft mogen we eigenlijk niet klagen. Het begon al met een bosuil, die helaas slechts door enkelen is gehoord. Verderop hebben we buizerd, sperwer, bruine kiekendief (man) en boomvalk gespot. Als klap op de vuurpijl werden we op de vlakte aan de westzijde van het gebied door een majestueuze, laag overvliegende, zeearend verrast. Later tijdens de wandeling bij de lage uitkijk aan de zuidoostzijde hebben wij deze reus (vermoedelijk een tweedejaars vogel) in een dode boom aan de overzijde van de plas zien zitten. Hij zat iets naast de aalscholvers, als ware hij één van hun. Een kekkerende havik ontbrak eigenlijk nog aan dit feest, maar in deze tijd van het jaar is dat eigenlijk niet zo vreemd meer.

Verrassend was het dat een groepje zilverplevieren (15 exemplaren) overvloog. Of de vogels op kleur waren was niet te zien, maar het trekgeluidje, een melancholiek pie-wiee, dat meerdere keren achter elkaar herhaald kan worden, was duidelijk te horen. Het wekt dan ook gelijk de aandacht. Als je goed zicht hebt op de overvliegende vogels kun je mooi de typisch kenmerkende zwarte okselvlekken zien.

Toen we richting hoge uitkijk aan de westzijde liepen werd de opmerking gemaakt dat het eigenlijk wel tijd werd voor een overvliegende groenpootruiter. Wel, we werden op onze wanken bediend, binnen de vijf minuten vloog er een roepende groenpootruiter over. De vraag rees dan ook of er niet nog meer wensen konden worden geopperd? Jazeker, echter schijnt dat toch niet helemaal zo te werken.

Het aantal zingende nachtegalen viel een beetje tegen. Slecht 3 exemplaren hebben wij gehoord. Maar, daarvan was er één die alles rijkelijk goed maakte. Hij ging voor langere tijd mooi in het zicht zitten zingen, waarbij je mooi kon zien hoe hij de lange uithalen door zijn snavel liet glijden. Er was zelfs tijd om hem te fotograferen. Zo'n ervaring zal je niet vaak beleven en ik had het de deelnemers zeker niet kunnen beloven.

Brede water

Verder wil ik nog even een paar soorten noemen die zeker het vermelden waard zijn: rietgors (2), rietzanger (1), sprinkhaanzanger (1), roodborsttapuit (2 paar), goudvink (1), tapuit (3), gekraagde roodstaart (1). Enkele leuke soorten van de plas waren tafel-, kuif-, krak-, berg- en slobbeend (veel), wintertaling (1), oeverloper (1) en dodaars (5) waarvan minimaal 1 duidelijk hinnikend.

De vogels op de plas zijn altijd mooi te bestuderen. We kunnen dan altijd mooi diverse details van de soorten benoemen. Bijvoorbeeld de brede punt van de snavel van de slobbeend, de zwarte kontvlek bij de krakeend, de sterk gekleurde roodbruine kop van de tafeleend en de prachtige kuif van de kuifeend.

Terwijl we van de vogels stonden te genieten, werden ook de planten even onder de loep genomen. Planten als schaafstro, akkerhoornbloem, vleugeltjesbloem, duinviooltje, welriekende salomonszegel, gele ribes, zuurbes, grote keverorchis, diverse gras- en russoorten zijn maar een greep van de soorten die ik de plantkundigen heb horen noemen. Elk jaar probeer ik mijzelf hier ook weer in te testen, maar dat valt niet mee. Daarnaast zijn ook nog een paar vlinders aangetroffen, zoals de citroenvlinder, bont zandoogje, klein koolwitje, oranjetipje, sint-jacobsvlinder en boomblauwtje.

Aan het einde van de excursie hebben we nog even getracht om iets van een eventuele aanwezigheid van de fluiter op te vangen in het Strypemonde gedeelte, maar helaas hebben we geen teken van leven vernomen.

Zoals gebruikelijk is er op verschillende plekken stilgestaan om de inwendige mens te verwennen met bijvoorbeeld koffie, thee of andere drankjes met brood en lekkere stroopwafels.

Al met al zijn de bezoekers weer met een tevreden gevoel huiswaarts gegaan. Het vroege opstaan heeft deze dag zeker geloond.

Brede water

Mededelingen

Extra Algemene Ledenvergadering op 8 september 2017

Het bestuur nodigt de leden van de KNNV afdeling Voorne uit voor een extra Algemene Ledenvergadering op 8 september 2017 om 19.30 uur in het Bezoekerscentrum in Rockanje.

Enig agendapunt:

Benoeming van een nieuw lid van het bestuur door het terugtreden van Piet Mout.

Piet heeft door privé-omstandigheden moeten besluiten zijn lidmaatschap van het bestuur met directe ingang te beëindigen. Het bestuur draagt Peter Vermaas voor als nieuw lid van het bestuur. Peter is op dit moment al voorzitter van de Vogelwerkgroep en lid van de redactie. Na zijn benoeming is het de bedoeling dat Peter door het bestuur tot secretaris van het bestuur zal wordt benoemd.

Eventuele tegenkandidaten kunnen tot uiterlijk 14 dagen voor de vergadering door tenminste 6 leden van de afdeling worden voorgedragen.

In aansluiting op het ALV zal de Vogelwerkgroep haar reguliere vergadering hebben. Na een kort vergadergedeelte zullen de leden van de VWG vanaf ongeveer 20.30 uur hun zelf geschoten vogelfoto's tonen.

Provincie zet jacht op eksters gewoon door door Theo Briggeman

Midden in de zomervakantie heeft de provincie Zuid-Holland het goedkeuringsbesluit van een aantal faunabeheerplannen ter visie gelegd. Deze plannen zouden de basis moeten vormen om de jacht op verschillende vogelsoorten mogelijk te maken. Tegen dit goedkeuringsbesluit kan tot eind augustus bezwaar worden gemaakt. Die periode zal niet toevallig zijn gekozen, veel potentiële belanghebbenden zullen in deze periode immers met vakantie zijn gegaan en de publicatie hebben gemist.

Laten we eens stilstaan bij de vraag wat dit goedkeuringsbesluit voor een soort als de ekster met zich meebrengt. Voor de ekster hebben Gedeputeerde Staten het faunabeheerplan voor de periode 2017-2023 goedgekeurd. Het is per 16 juli 2017 ingegaan. Het plan is gebaseerd op de per 1 januari 2017 van kracht geworden Wet Natuurbescherming (Wnb). Deze wet eist per soort voortaan een faunabeheerplan, waarin de biologische aspecten, de verspreiding, aantalonwikkeling en de verschillende vormen van schade die de te behandelen soort aanricht, moeten worden behandeld. Vervolgens moeten de mogelijke middelen om schade te voorkomen worden besproken. Het valt een vooruitgang te noemen dat de Wnb een dergelijk faunabeheerplan verplicht stelt. Zo wordt de kans op meer samenhang bij het beheer zeker vergroot. Of er daarmee ook meer samenhang tussen de afzonderlijk te publiceren provinciale plannen ontstaat, moet worden afgewacht.

Artikel 3.3. van de Wnb schrijft voor dat eksters niet opzettelijk mogen worden gedood, gevangen of gestoord. Van dit voorschrift is ontheffing mogelijk, onder andere ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen. Deze maatregelen mogen echter niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de ekster.

In het nu door de provincie gepresenteerde plan wordt gesteld dat de staat van instandhouding van de ekster niet zal verslechteren door het voorgestelde beheer, waaronder verjagend afschot, omdat het aantal jaarlijks in Zuid-Holland gedode eksters minder dan 0,5% van de geschatte populatiegrootte bedraagt. Uit het plan blijkt echter dat de stand van de ekster als broedvogel vanaf de jaren negentig een forse daling laat zien, zowel landelijk gesproken als in Zuid-Holland zelf. Dat geldt met name voor het cultuurland en de bossen. De stand concentreert zich sinds de jaren negentig vooral in steden en dorpen. Vergeleken met 1990 is het aantal broedvogels gehalveerd, de afgelopen 10 jaar is de stand stabiel. De winterstand vertoont de afgelopen 10 jaar een dalende lijn. Deze trends volgen onder meer uit de voorlopige resultaten voor de Vogelatlas 2017 van SOVON. In het faunabeheerplan wordt dan ook onderkend dat de staat van instandhouding van de ekster als “zeer ongunstig” is beoordeeld.

Op grond van deze cijfers zou je niet verwachten dat de overheid zou instemmen met het toepassen van “beheersmaatregelen” (lees: jacht en kooivangsten). Immers, hoewel nog gesteld zou kunnen worden dat de staat van instandhouding van de ekster geen gevaar loopt door de nu voorgestelde middelen, is het tegelijkertijd wel duidelijk dat de soort er niet op vooruit zal gaan als afschot en gewangsten zullen worden toegestaan.

Is de schade dan misschien zo groot, dat dit de jacht rechtvaardigt?

Uit het faunabeheerplan blijkt dat men bij schade vooral denkt aan schade aan gewassen (mais, fruit, bloemen et cetera). In 2016 bedroeg die schade voor de gehele provincie wel € 250,- (sic!), in 2015 € 105,-, in 2014 € 680,- en in 2013 € 1360,-. In de meeste gebieden, waaronder Voorne- Putten, gaat het vooral om schade aan appels en peren. Daarmee is de schade dusdanig laag dat het zeer de vraag is of hiermee sprake is van “belangrijke schade” zoals de wet voorschrijft om een ontheffing van het verbod op jacht te kunnen verstrekken. Met enig cynisme zou je zelfs kunnen stellen dat het schrijven van dit beheerplan meer heeft gekost dan de opgetreden schade in de afgelopen jaren. Bovendien: eventueel getroffen benadeelden kunnen altijd nog een verzoek tot schadevergoeding bij het Faunafonds indienen. Daarvoor is dit fonds nu juist bedoeld. Bovendien: zijn er geen andere middelen zoals het

verjagen van eksters denkbaar om deze geringe schade te voorkomen? Te denken valt aan verjaging met vogelverschrikkers en zelfs het geweer. Het doden van de vogels zou in ieder geval een uiterste middel moeten zijn om substantiële schade te voorkomen, en daarvan blijkt op geen enkele wijze.

Is er dan sprake van schade aan de fauna zelf, die ingrijpende maatregelen rechtvaardigt? Ofschoon je dat in de publieke opinie vaak hoort verkondigen, is daar wetenschappelijk gezien geen sprake van, zo meldt het faunaplan. Uit recente evaluatie van eerder uitgevoerde onderzoeken in West-Europa en Noord-Amerika blijkt dat schade aan overige fauna hoogstens in beperkte mate plaatsvindt (pag. 15 van dit plan). Doorgaans is er niet tot nauwelijks sprake van grote schade. Je zou ook kunnen zeggen: in de natuur hoort predatie door eksters er gewoon bij.

Kortom, de geconstateerde en de verwachte schade is dusdanig laag dat deze het nemen van beheermaatregelen, zoals jacht en kooivangsten, op geen enkele manier rechtvaardigt. Eens temeer geldt dat trouwens voor het inzetten van deze middelen op Voorne- Putten. Uit het in het plan opgenomen overzicht van gerealiseerde afschot en kooivangsten in de periode 2008-2013 blijkt dat op ons eiland deze beheermaatregelen in het geheel niet zijn toegepast. Kennelijk was dat in deze periode niet nodig. Nu ook niet blijkt dat dit wel nodig zal zijn in de komende vijf jaar, pleit dat er in ieder geval voor deze ontheffingsmogelijkheden voor Voorne-Putten al helemaal niet toe te staan.

De Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland zal mede om deze redenen bezwaar maken tegen het goedgekeurde faunabeheerplan. De KNNV afdeling Voorne heeft zich daar bij aangesloten. Natuurbescherming blijft ook hier hard nodig.

Bronnen:

Birkhead, T.R. (2010), *The Magpies*. T& AD Poyser, Londen. Digitale editie.

Boele, A, e.a. (2017). *Broedvogels in Nederland*. Nijmegen: SOVON Vogelonderzoek Nederland.

Faunabeheerplan Ekster Zuid-Holland 2017 -2023. Faunabeheereenheid Zuid-Holland, mei 2017.

Den Haag.

<http://fbez.nl/pagina/overzicht-wildsoorten>.

***Samen sterk voor natuurbescherming
door Susanne Kuijpers – Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland***

Het beschermen van de natuur is hard nodig. De 'vooruitgang' die gepaard is gegaan met zaken als de intensivering van de landbouw, de uitbreiding van steden en infrastructuur, de toename van industrie en de verhoging van de recreatiedruk, heeft zijn tol geëist van de natuur. Nog maar 15% van alle soorten die oorspronkelijk in ons land voorkwamen is overgebleven. In een drukke provincie als Zuid-Holland is de druk op de natuur helemaal groot: slechts iets meer dan 6% van het oppervlak van onze provincie bestaat uit natuur. Ter vergelijking: volgens bioloog E.O. Wilson zou wereldwijd, om geen biodiversiteit te verliezen, de helft van het aardoppervlak gereserveerd moeten worden voor natuur. Ook volgens emeritus hoogleraar Frank Berendse is op nationale schaal meer ruimte voor natuur noodzakelijk. Volgens hem zou het oppervlak voor wilde planten en dieren uitgebreid moeten worden tot minimaal een derde van Nederland.

Gezien de kwetsbare positie van de Zuid-Hollandse natuur, is het evident dat het van belang is dat er vanuit de maatschappij wordt opgekomen voor natuurbescherming, om voldoende tegenwicht te geven aan economische belangen. Gelukkig zijn er veel organisaties die zich richten op het beschermen van natuur. Om tot een effectieve bescherming te komen, is het samenwerken van de organisaties van groot belang.

Eén van de organisaties die zich richt op het beschermen van natuur is de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland (NMZH). De NMZH zet zich in voor een mooi en duurzaam Zuid-Holland en doet dit samen met 300 lokale en regionale organisaties in de provincie. Ook werkt zij nauw samen met organisaties als Natuurmonumenten, Zuid-Hollands Landschap, Staatsbosbeheer, IVN, Dunea, KNNV, et cetera. De NMZH werkt bij veel van haar activiteiten op het gebied van natuurbescherming intensief samen. Enerzijds is dit pure noodzaak omdat de NMZH maar een kleine organisatie is (ruim 5 fte). Anderzijds omdat gezamenlijk optrekken vele voordelen kent. Zo weten twee altijd meer dan één, laat staan een heel netwerk. In het Zuid-Hollandse natuurnetwerk is enorm veel kennis en expertise aanwezig. Het aanboren en betrekken van die kennis helpt ook bij het vinden van een goede strategische koers. Zitten we op de goede weg, zien we geen zaken over het hoofd? Door anderen te betrekken worden onderwerpen vanuit meerdere hoeken bekeken en kun je samen tot een goede aanpak komen. Daarnaast heb je gezamenlijk meer kracht. Wanneer één organisatie een geluid laat horen moet je maar afwachten of een overheid, de politiek of andere partij dit oppakt, maar wanneer een hele coalitie aan natuurorganisaties van zich laat horen, dan kunnen anderen daar bijna niet meer omheen. Hieronder volgen een aantal mogelijkheden en kansen die samenwerking biedt, met bijbehorende voorbeelden.

Agenderen en signaleren

Natuurbescherming begint bij het signaleren van mogelijke bedreigingen (of kansen). De NMZH kan niet volledig zelf in de gaten houden welke positieve of negatieve ontwikkelingen er voor de natuur in heel Zuid-Holland staan te gebeuren en hier zo nodig op reageren. Het is

daarom vooral zaak dat lokale organisaties hier zelf alert op zijn als oren en ogen in het veld. De NMZH kan lokale organisaties tips geven hoe eenenander aan te pakken of verbindingen te leggen tussen organisaties die met vergelijkbare kwesties te kampen hebben. Soms is er sprake van vergelijkbare ontwikkelingen die op meerdere plekken tegelijk spelen. Dan kan sprake zijn van een structurele trend op bovenlokaal niveau en kan de NMZH samen met de betrokken lokale organisaties zoeken naar een oplossing. Een voorbeeld waarbij dit aan de orde was, is kustbebouwing. Zo kreeg de NMZH enkele jaren geleden steeds meer signalen van bezorgde lokale organisaties over plannen voor de bouw van strandhuisjes en andere gebouwen voor verblijfsrecreatie aan de kust. Uit een analyse die de NMZH maakte, bleek dat er inderdaad sprake was van een recente, forse toename van bouwplannen voor kustbebouwing. Natuurlijk is het belangrijk dat er dan op lokaal niveau wordt ingespeeld op die plannen en wordt opgekomen voor het natuurbelang. Maar bij zo'n structurele ontwikkeling, die op veel plekken langs de kust speelt, is het ook van belang dat overheden op provinciaal en/of rijksniveau tot actie worden aangezet. Daarom begon de NMZH samen met andere natuurorganisaties de campagne 'Bescherm de Kust'. In een aantal maanden tijd werd deze petitie door meer dan 100.000 mensen, die zich zorgen maken over het verdwijnen van het ongerepte kustlandschap, ondertekend. Daarop trok minister Schultz haar voornemen om het bouwverbod aan de kust los te laten in en werd er een Kustpact opgesteld waarin afspraken tussen alle betrokkenen moesten komen rond kustbebouwing. De provincie Zuid-Holland scherpte vooruitlopend op het Kustpact de ruimtelijke bescherming van de Zuid-Hollandse stranden alvast aan. Een mooi resultaat van de samenwerking tussen vele natuurorganisaties.

Beïnvloeden

Kustbebouwing

Helaas krijgt het natuurbelang bij lange na niet altijd het gewicht dat het verdient in besluitvorming van de overheid. Dit is des te zorgelijker, omdat je de natuur jarenlang goed kunt beschermen, maar één keer een verkeerd besluit en je bent een waardevol landschap of natuurgebied voor altijd kwijt. Natuurlijk beseft iedere natuurbeschermers dat er naast het natuurbelang ook andere belangen zijn, die gediend moeten worden en er uiteindelijk altijd

een balans gevonden moet worden. Maar te vaak pakt die balans per saldo negatief uit voor de natuur en is zelfs een compromis niet voldoende om de meest kwetsbare natuur te behouden. Daarom is het belangrijk om waar dat kan constructief mee te denken met de overheid om natuur te versterken en waar het moet, kritisch te handelen om slechte overheidsplannen te corrigeren.

Natuurlijk is het ideaal om in een vroeg stadium van besluitvorming mee te kunnen denken en daarmee het natuurbelang vooraf een volwaardige plek te kunnen geven in de besluitvorming. Maar die mogelijkheid is er lang niet altijd. Dat maakt het soms noodzakelijk om via de juridische weg ongewenste besluiten terug te draaien.

Een voorbeeld hiervan zijn de procedures die de NMZH samen met vele lokale groepen, waaronder de KNNV Voorne, heeft aangespannen tegen recente ontheffingen die de provincie Zuid-Holland heeft afgegeven voor het afschot van diverse vogelsoorten om landbouwschade tegen te gaan. Om uitvoering te geven aan de faunabeheerplannen die zijn opgesteld door de faunabeheereenheid (waarvan vertegenwoordigers van agrariërs, jagers, landgoedeigenaren en terreinbeherende natuurorganisaties het bestuur vormen), heeft de provincie Zuid-Holland in de afgelopen jaren diverse ontheffingen van de Flora- en Faunawet (per 1 januari 2017 opgegaan in de Wet natuurbescherming) afgegeven. Deze ontheffingen gingen op een aantal punten veel te ver. Zo waren er bijvoorbeeld geen limieten opgenomen aan het aantal af te schieten ganzen. Ook werd toegestaan dat roeken konden worden geschoten, terwijl deze soort slechts in kleine aantallen op een beperkt aantal plekken in Zuid-Holland voorkomt en maar voor zeer beperkte schade aan gewassen zorgt. Bovendien bleek naar aanleiding van het bezwaar en beroep van de natuurorganisaties dat het aantal roeken in de provincie veel lager ligt dan waar bij de ontheffingsverlening vanuit werd gegaan.

De beroepsprocedures lopen momenteel nog, dus de definitieve resultaten hiervan zijn nog niet bekend. Maar doordat een groot aantal natuurorganisaties de krachten gebundeld heeft door gezamenlijk procedures aan te spannen, is in ieder geval al een duidelijk signaal afgegeven dat het ontheffingenbeleid van de provincie (uitgevoerd door de Omgevingsdienst Haaglanden) tot veel weerstand leidt en dus beter kan en moet worden.

Stimuleren en aanjagen

Gelukkig hoeft het niet altijd zo ver te komen dat juridische procedures nodig zijn om de natuur te beschermen. Soms staan overheden of particuliere ondernemers erg open voor ideeën vanuit burgers of maatschappelijke organisaties om biodiversiteit te beschermen en te versterken en is het dus belangrijk om die ideeën op het juiste moment voor het voetlicht te brengen en steun uit te spreken aan overheden of ondernemers die goed bezig zijn.

Ook in dit geval is samenwerking van groot belang. Bijvoorbeeld door het delen van goede voorbeelden die ook elders uitgevoerd kunnen worden. Het van elkaar leren welke kansen er liggen om tot versterking van de natuur te komen. Dit kan door het delen van inhoudelijke kennis, maar ook door expertise en kennis te delen over wat de beste strategie is bij bijvoorbeeld lobby of het mobiliseren van mensen.

Zo is er bijvoorbeeld in het kader van de provinciale verkiezingen in 2015 een natuurmanifest opgesteld. Dit manifest werd gesteund door een groot aantal lokale, provinciale en landelijke natuurorganisaties en is het vlak voor de verkiezingen aangeboden aan de nieuwe leden van Provinciale Staten om hen te stimuleren om met een ambitieus natuurbeleid te komen. Zo'n manifest is vooral van betekenis doordat het duidelijk maakt dat de inhoud op veel draagvlak in de maatschappij kan rekenen. En al die mensen die zo'n manifest steunen, zijn kiezers. Ze zijn dus van groot belang voor kandidaat politici in verkiezingsstijd. Om het draagvlak voor een ambitieus natuurbeleid zichtbaar te maken, is samenwerking essentieel. Wanneer de politiek van iedere organisatie een net iets andere boodschap zou ontvangen, kunnen zij daar vaak weinig mee. Maar één duidelijke boodschap namens een groot aantal organisaties kan veel makkelijker opgepakt worden.

Provincie aan zet

Met de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming per 1 januari 2017, zijn een aantal taken die voorheen bij het Rijk lagen naar de provincies overgegaan. Iedere provincie zal een natuurvisie op moeten stellen. Ook nieuw is dat provincies verplicht zijn om maatregelen te nemen om een 'gunstige staat van instandhouding' van soorten te realiseren. Deze plicht tot actieve soortenbescherming betekent dat provincies naast het verbieden van zaken die schadelijk zijn voor soorten via regels en geboden dus ook actie moeten ondernemen om soorten die er slecht voor staan te helpen. Dit kan bijvoorbeeld door de aanleg van nieuwe natuurgebieden of verbindingen tussen gebieden, maar bijvoorbeeld ook door nestgelegenheid te creëren in de bebouwde omgeving et cetera. Een groot voordeel van deze actieve soortbescherming is dat ook de regels minder snel zullen knellen. Als soorten er immers goed voorstaan, kunnen ze ook beter tegen een stootje. Dit komt het draagvlak voor natuurbescherming ten goede.

Nu de provincie een grotere rol heeft op het gebied van natuur, is het ook belangrijk dat die rol op een goede en ambitieuze manier wordt ingevuld. In de aanloop naar de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming, heeft de provincie Zuid-Holland hier nog weinig blij van gegeven. Er werd toen namelijk gekozen voor een 'beleidsneutrale' omzetting van het bestaande beleid vanwege het gebrek aan tijd. Daar valt op zich iets voor te zeggen: beter een zorgvuldig proces om tot een goed en ambitieus geactualiseerd beleid te komen dan iets meer tijd vergt, dan snel tot een gebrekking nieuw beleid komen. Sinds kort is de provincie dan ook begonnen met een traject om het nieuwe natuurbeleid vorm te gaan geven. De NMZH is met de provincie in overleg over de rol die de natuurorganisaties hierbij kunnen en willen krijgen. De NMZH vindt het belangrijk dat de gezamenlijke inbreng van alle Zuid-Hollandse natuurorganisaties daarbij betrokken gaat worden, want alleen op die manier kan draagvlak voor het beleid verkregen worden. Het is op dit moment nog niet duidelijk hoe hier invulling aan gegeven gaat worden, maar de NMZH maakt zich in ieder geval hard voor ruimte in het proces voor inbreng vanuit het gehele netwerk van Zuid-Hollandse natuurorganisaties.

Proef Slikken van Voorne. Potentie, gebruik en mogelijke verstoring van steltlopers (een samenvatting)

door Tom van Wanum

Eind februari 2016 werd ik benaderd door Onderzoeksbureau Altenburg en Wymenga.

In opdracht van Rijkswaterstaat was dit bureau begonnen met onderzoek naar wadvogels op de slikken van Voorne. Doel van het onderzoek was nagaan of en hoeverre vogels en kitesurfers in het gebied kunnen samengaan.

Toen ze vernomen hadden dat wij de Westplaat al bijna 40 jaar tellen, wilden ze graag gebruik maken van deze tellingen. Uiteraard heb ik hen de lijsten doorgestuurd. Eind november vorig jaar heb ik het voorlopige rapport ontvangen waar het onderstaande een samenvatting van is. In dit rapport worden verzamelde gegevens uit het eerste onderzoeksjaar (2016) gepresenteerd. Het zijn daarmee voorlopige resultaten en de conclusies zijn indicatief. In het komende jaar (2017/2018) wordt dit aangevuld.

Aanleiding

In 2008 is het ondiepe zeegebied voor de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Deltakust aangewezen als het Natura 2000-gebied Voordelta. De Voordelta valt daarmee binnen het Europese Natura 2000-netwerk van natuurgebieden waarin specifieke plant- en diersoorten en hun leefgebieden zijn beschermd. In het Natura 2000-beheerplan Voordelta (2008) zijn de staat en ontwikkeling van de aangewezen Natura 2000 natuurwaarden van dat moment aangegeven en zijn voor deze waarden instandhoudingsdoelen geformuleerd. In dit Beheerplan Voordelta is tevens uitgewerkt welke maatregelen er nodig zijn om het gebied te beschermen en hoe het niveau van de instandhoudingsdoelen van de aangewezen natuurwaarden verkregen en/of behouden kan worden. Naast maatregelen om de beschermde soorten in stand te houden,

bevat het Beheerplan Voordelta de maatregelen om te voldoen aan de natuurcompensatie die nodig is voor de aanleg van Maasvlakte 2. Voor een aantal aangewezen natuurwaarden van de Voordelta ('permanent overstroomde zandbanken', grote stern, visdief en zwarte zee-eend) zijn compenserende maatregelen genomen die ook in het Beheerplan Voordelta (2008) zijn opgenomen.

Het Natura 2000-beheerplan Voordelta heeft een eerste looptijd gehad van 2008 tot en met 2014. Vervolgens is er in 2013 een evaluatie uitgevoerd om te bepalen hoe het de zes jaar daarvoor met de natuurwaarden in de Voordelta ging en om vast te stellen of de twee maatregelen uit het eerste beheerplan effectief zijn geweest (Onderzoek van Royal HaskoningDHV). Op basis van deze evaluatie is vervolgens voor de periode 2015-2021 een nieuw beheerplan opgesteld (Natura 2000-beheerplan Voordelta 2016).

Slikken van Voorne

Binnen het Natura 2000-gebied Voordelta vormen de Slikken van Voorne een belangrijk intergetijde gebied voor vogels die leven van bodemdieren. Daarnaast is dit een belangrijke hoogwatervluchtplaats, zowel voor steltlopers als andere watervogels die bij laag water op de slikken foerageren. Voor een aantal bodemdieretende vogelsoorten (bergeend, scholekster, bontbekplevier, drieteenstrandloper en wulp) is de Voordelta in de afgelopen periode 2008-2014 een vast leefgebied met min of meer stabiele aantallen. Echter, een deel van de vogels die foerageren op de Slikken vertoont een afname in aantallen (rosse grutto, tureluur, bonte strandloper, kluut, steenloper, pijlstaart en zilverplevier). Ten opzichte van de eerder geformuleerde instandhoudingsdoelen liggen de aantallen die van het gebied gebruik maken daarom niet meer op het gewenste niveau. Met andere woorden: van deze soorten zijn de aantallen lager dan men oorspronkelijk gedacht had dat er zouden zijn.

Dit leidde tot de vraag wat hiervan de oorzaak kon zijn en of er sprake is van verstoring door bijvoorbeeld de kitesurfers.

Naar aanleiding van de evaluatie van het Beheerplan Voordelta is er de behoefte ontstaan om meer inzicht te krijgen in het gebruik van de rust- en foerageergebieden van de Slikken van Voorne door vogels als er tegelijkertijd in de omgeving van deze gebieden ook kitesurfers actief zijn. In dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar de bodemdiereters die bij laag water foerageren op de Slikken van de Voordelta: de rosse grutto, kluut, zilverplevier, bonte strandloper, tureluur, bergeend, scholekster, wulp en drieteenstrandloper. Voor de steenloper zijn de aantallen op de Slikken van Voorne erg laag omdat ze op andere locaties binnen de Voordelta foerageren (strekdammen et cetera). Om deze reden wordt de steenloper niet meegenomen in dit onderzoek.

De proef Slikken van Voorne richt zich op de vraag of en onder welke condities kitesurfen in de nabijheid van de rust- en foerageergebieden mogelijk is. Hierbij wordt gekeken naar:

1. het korte en lange termijn gebruik van de Slikken van Voorne door vogels
2. welke factoren dit gebruik kunnen verklaren
 - a. voedselbeschikbaarheid
 - b. verstoring
 - c. externe invloeden
3. de verspreiding van vogels in relatie tot aanwezige kitesurfactiviteit;
4. de koppeling met het onderzoek naar het nalevingsgedrag van kitesurfers.

Deze derde onderzoekscomponent richt zich op het naleefgedrag van de toegangsbeperkingen voor de rustgebieden Hinderplaat en Slikken van Voorne. Dit wordt uitgevoerd door de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en wordt opgenomen in dit rapport.

Kitesurfers

Ontwikkelingen in vogelaantallen en verklarende factoren

Landelijke trend

Voor de tureluur en scholekster lijkt de huidige situatie op de Slikken van Voorne niet op orde. Hoogstwaarschijnlijk wordt deze negatieve trend van scholekster en tureluur echter sterk bepaald door externe oorzaken van buiten de Delta, wat terug te zien is in de landelijk afnemende trend.

Voedselbeschikbaarheid.

De voedselbeschikbaarheid voor vogels is in principe hoog genoeg, al is er weinig variatie en lijkt het aantal schelpdieren af te nemen. De hoge biomassa van de veelkleurige zeeduizendpoot en de slijkgarnaal op de Slikken van Voorne kan echter wel de toename in het aantal rosse grutto's, wulpen, bergeenden, bonte strandlopers, bontbekplevieren en drieteenstrandlopers van de laatste jaren verklaren. Op basis van de aantalsontwikkelingen lijkt de huidige situatie op de Slikken van Voorne genoeg draagkracht te bieden voor de rosse grutto, bonte strandloper, wulp, bergeend, bontbekplevier en drieteenstrandloper.

De nieuw gevormde plaat (de tellers noemen die de schelpenbank) voor het Slufterstrand heeft op dit moment geen waarde als foeragegebied voor bodemdieretende vogels.

Mogelijke combinatie van voedselbeschikbaarheid en verstoring

Ook voor de kluut lijkt er genoeg voedsel in de huidige situatie beschikbaar te zijn. De kluut vertoont echter wel sterke fluctuaties in aantallen, wat mogelijk kan duiden op sterke fluctuaties in de voedselbeschikbaarheid voor deze soort, maar wat ook kan voortkomen uit de landelijk trend. Gegevens over de voedselbeschikbaarheid door de tijd heen en op de Kwade hoek (waar de kluut in hogere aantallen voorkomt) kunnen hier meer inzicht over geven.

Op basis van dieetkeuze en voedselbeschikbaarheid zou ook verwacht worden dat de zilverplevier het goed doet in de huidige situatie op de Slikken van Voorne. Bij de zilverplevier is echter sprake van een (lichte) afname op de Slikken van Voorne en een toename op de Kwade hoek. Kennelijk leiden ontwikkelingen daar tot hogere draagkracht. Een vergelijking tussen de voedselbeschikbaarheid en verstoring op de Slikken van Voorne en de Kwade hoek en simultane tellingen in beide gebieden zouden zeer interessant zijn en inzicht bieden in onderliggende patronen.

Verstoring

Zilverplevier

Dit is een eerste rapportage in een tweejarig onderzoek, en het onderzoek naar verstoring zal worden voortgezet. Op dit moment zijn er geen directe aanwijzingen dat het huidige gebruik door kitesurfers een belangrijke oorzaak is van de relatief lage aantallen van sommige soorten steltlopers. Dit is echter nadrukkelijk een voorlopige conclusie. De vogels lijken te anticiperen op de verschillende zones en het gedrag van de kitesurfers. Kitesurfers die overtredingen begaan, veroorzaken meer verstoring dan kitesurfers die zich aan de zones houden. Dit onderschrijft ook het belang van het rust- en foerageergebied Slikken van Voorne. Naleving en handhaving is om die redenen belangrijk. Vogels komen na verstoring weer terug op ongeveer dezelfde plek. Verwacht wordt dat dit niet leidt tot effecten op instandhoudingsdoelen. De verschuivingen van rosse grutto's en scholeksters langs het strand van Oostvoorne onder invloed van verstoring, duiden echter wel op dichtheidsafhankelijke reacties. Of dit effect heeft op instandhoudingsdoelen, is moeilijk te zeggen. Verstoring door wandelaars op het strand van Oostvoorne speelt hierin ook een grote rol.

Naast kitesurfers, zijn wandelaars en waterscooters ook een bron van verstoring en ook hiervoor geldt dat naleving en handhaving van de regels van belang is om de rust te waarborgen op de Slikken van Voorne.

Aandachtspunten

Aandachtspunten waar het komende jaar rekening mee gehouden kan worden:

- Meer gegevens verzamelen door middel van het verstoringsonderzoek van verstoringsafstanden van alle soorten met nadruk op zilverplevier en kluut;
- Mogelijke vergelijking van voedselbeschikbaarheid en rust op de Slikken van Voorne en Kwade hoek omdat er veel uitwisseling tussen de gebieden lijkt plaats te vinden (simultane tellingen en macrofauna bemonstering);
- Trends in de gaten houden van de vogelsoorten die nu op, net boven of net onder het ISD zitten.
- Meer gegevens verzamelen over de verstoring van wandelaars (met honden) en waterscooters en dan met name langs de grenzen van het afgesloten gebied Slikken van Voorne

en het Slufterstrand.

- Laagwatertellingen in relatie tot kitesurfactiviteit binnen een maand uitvoeren afhankelijk van de seizoenspiek per soort vogel in de windrange 3-6 Bft.
- Droogvalduur en sedimentcondities worden in kaart gebracht in relatie met vogelverspreiding.

Wetlandwachten

door Jan Snoeij

Mijn naam is Jan Snoeij. Toen mij gevraagd werd om een stukje te schrijven wat voor functie een Wetlandwacht uitoefent, werd mij duidelijk dat wij een onmisbare schakel zijn voor het beschermen van vogels in hun wetland. Als Wetlandwacht van de Voordelta ben ik de oren en ogen van Vogelbescherming. Ik monitor de vogels in het gebied, ik meld en fotografeer verstoringen, zoals onder andere het betreden van verboden gebied en de kitesurfers.

Wat doet een Wetlandwacht?

Wetlandwacht

Voor de bescherming van wetlands werkt Vogelbescherming Nederland samen met een effectief systeem van vrijwilligers: het netwerk van Wetlandwachten. De ongeveer 85 Wetlandwachten in Nederland fungeren als ogen en oren in het veld. Ze houden 'hun' wetland in de gaten en ondernemen actie als er bedreigende ontwikkelingen voor de natuur zijn. Verder stimuleren ze lokale en regionale beschermingsactiviteiten waar mogelijk. Wetlandwachten hebben vaak veel kennis van vogels en hun leefomgeving en van het natuurgebied waar zij actief zijn.

U kunt contact opnemen met de Wetlandwacht over ontwikkelingen in het desbetreffende natuurgebied, die relevant zijn voor vogels.

Mijn werkgebied: de Voordelta (Natura 2000).

Deze delta strekt zich uit van het westen van de Haringvlietdam tot aan de slufteer bij de Maasvlakte.

Momenteel zijn we bezig met een monitoring van het gebied gedurende drie jaar (2016-2018) om in kaart te brengen of er verstoring optreedt van kitesurfers, motorcrossers en wandelaars met of zonder honden.

Als dit nadelige gevolgen heeft op de broedende en foeragerende vogelsoorten die het gebied gebruiken, wordt het gebied rondom het slufferstrand afgesloten voor alle menselijke activiteiten. Op dit moment zijn er mitigerende maatregelen getroffen, onder andere door het afsluiten van bepaalde gebieden om in te varen en een verplaatsing van een rij palen op het strand, met verbodsborden erop, om het gebied niet te betreden.

Een Wetlandwacht houdt gedurende het jaar de vinger aan de pols. Als er bedreigende ontwikkelingen zijn voor de natuur en vogels, komt hij gelijk in actie. Twee keer per jaar houdt men vergaderingen in het land.

De jaarlijkse vergoeding bedraagt € 235, als de Wetlandwacht een volledig jaarverslag heeft ingeleverd.

Om het team van Wetlandwachten op sterkte te houden is Vogelbescherming op zoek naar enthousiaste mensen die het team willen komen versterken. Mocht u geïnteresseerd zijn om Wetlandwacht te worden zie de link:

<https://www.vogelbescherming.nl/bescherming/in-de-buurt/wetlandwacht>, zodat u contact kunt opnemen met Vogelbescherming Nederland.

Het natuurbeschermingswerk van de KNNV afdeling Voorne nader ingevuld door Theo Briggeman

Inleiding

In februari van dit jaar stelde de algemene ledenvergadering van onze afdeling het Beleidsplan voor de jaren 2017-2020 vast. Daarin werd onder meer afgesproken dat we, zoals ook oit in onze statuten vastgelegd, weer natuurbeschermingswerk gaan ontplooiën.

Dat had veel te maken met het feit dat al weer enkele jaren geleden de Stichting Natuur en Landschap Voorne Putten was opgehouden te bestaan. De SNLVP opereerde als aparte organisatie, met eigen mensen. Daarbij werd regelmatig gebruik gemaakt van rapporten en expertise van de afdeling Voorne. Door een gebrek aan medewerkers heeft de SNLVP zich genoodzaakt gezien ermee op te houden.

In deze bijdrage wordt ingegaan op de manier waarop onze afdeling inhoud geeft aan het natuurbeschermingswerk in de komende periode.

Werkgebied

Het werkgebied van onze afdeling strekt zich geografisch uit over de Maasvlakte, Rozenburg, Voorne en Putten maar ook Goeree Overflakkee. In de praktijk richten onze werkzaamheden zich vooral op Voorne-Putten. Op Goeree-Overflakkee is de Stichting Natuur en Landschap Goeree Overflakkee werkzaam, met een zeer actieve planologische werkgroep. De SNLGO zal het natuurbeschermingswerk op dit eiland natuurlijk voortzetten. Tussen onze organisaties zal op regelmatige basis overleg plaatsvinden over de noodzaak gezamenlijk activiteiten te ontplooiën, bijvoorbeeld als het om de ontwikkelingen rond het Haringvliet en de Voordelta gaat, waar de komende jaren veel te gebeuren staat. Op de Maasvlakte en Rozenburg zal de KNNV alleen dan activiteiten ontplooiën, als daar vanuit de bescherming van de natuur aanleiding toe bestaat. Recent voorbeeld daarvan zijn de plannen geweest om het bejagen van meeuwen mogelijk te maken, waarbij de broedkolonies van meeuwen in dit gebied betrokken waren.

Natuur- en milieubescherming

Onze afdeling zal zich uitsluitend met natuurbeschermingswerk bezighouden. Milieubeschermingsactiviteiten zullen niet worden ontplooid. Daarin ligt immers niet onze expertise, en zijn op dit terrein ook de Vereniging Verontruste Burgers van Voorne en de Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland (NMFZH) actief. Zij richten zich als vanouds op de milieubescherming in ons gebied, waar de Maasvlakte een belangrijk aandachtspunt vormt.

Kader

Natuurbeschermingswerk vraagt veel inzet en tijd van vrijwilligers. We hebben, gehoord ook onze achterban en gelet ook op het feit dat een gebrek aan mensen een belangrijke reden is geweest om de SNLPV op te heffen, daarom de inschatting gemaakt dat we de komende jaren onvoldoende kader zullen hebben om al het werk te doen dat gedaan zou moeten worden. Ook dat gegeven stelt beperkingen. Het vraagt ook opbouw van nieuwe expertise, naast de al bestaande deskundigheid. In landelijk verband wordt momenteel bezien of er een cursus natuurbescherming kan worden aangeboden. Onze afdeling juicht dit initiatief toe en zal graag aan deze cursus mee gaan doen.

Organisatorische inbedding

Voor het natuurbeschermingswerk zal een nieuwe werkgroep actief worden, waarvoor de leden in eerste instantie door het bestuur worden geworven c.q. gevraagd worden daaraan deel te nemen. We streven ernaar in elke gemeente van ons eiland een lid te hebben die de ontwikkelingen in zijn of haar omgeving in de gaten houdt en daar waar nodig aan de bel trekt. De werkgroep zal in de praktijk een grote mate van zelfstandigheid hebben om het werk inhoud te geven, bijvoorbeeld door bezwaarschriften op te stellen, overleg te voeren met overheden en naar inspraakbijeenkomsten te gaan. De eindverantwoordelijkheid berust uiteraard bij het bestuur. Officiële stukken zullen door het bestuur worden ingediend. In het bestuur zal een lid de portefeuille natuurbescherming gaan invullen. Het ligt voor de hand dat deze portefeuillehouder tevens voorzitter van de werkgroep zal zijn.

Samenwerking in gewestelijk verband

De KNNV kent vanouds her ook een gewestelijke samenwerking tussen een aantal afdelingen in de directe omgeving. In onze regio leidde die samenwerking met de afdelingen Rotterdam, Nieuwe Waterweg, Delfland en Den Haag tot voor kort een slapend bestaan. Recentelijk is deze samenwerking nieuw leven in geblazen. Enerzijds is dat gebeurd omdat enkele afdelingen vanuit financieel-inhoudelijke motieven hebben besloten nauw te gaan samenwerken, anderzijds gebeurt dat nu ook vanuit natuurbeschermingsmotieven. Daarbij is van belang dat de provincie in de ruimtelijke ordening vanaf 2017 een veel prominentere rol is toebedeeld, onder meer door de komst van de Wet Natuurbescherming. Ons gewest heeft in dit verband gebruik gemaakt van een inspraakmogelijkheid om onze natuurbeschermingswensen voor de komende jaren aan een aantal leden van Provinciale Staten te presenteren. In gewestelijk verband wordt nu bezien of het mogelijk is het natuurbeschermingswerk samen meer inhoud te geven, bijvoorbeeld als het gaat om het uitoefenen van invloed op de totstandkoming van de nog op te stellen provinciale natuurvisie en verschillende soortbeschermingsplannen. Het ligt voor de hand om te onderzoeken of het haalbaar is een gewest op provinciaal niveau tot stand te brengen. De afdeling Voorne zal in ieder geval actief aan een gewestelijke vorm van samenwerking mee gaan doen.

Samenwerking met de NMZH

Met de Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland wordt sinds enige tijd samengewerkt op het gebied van de ontheffingsprocedures op basis van de Flora- en Faunawet waardoor bijvoorbeeld vogelsoorten als smient, ekster en roek bejaagd mogen worden. Zie ook de bijdrage van Susanne Kuijpers elders in dit themanummer. Voor de smient en roek heeft dat ertoe geleid dat zij voorlopig niet c.q. in zeer beperkte mate bejaagd mogen worden.

Per 1 januari 2017 gebeurt dat overigens op basis van de nieuwe Wet Natuurbescherming. Recent heeft de provincie bekend gemaakt de jacht mogelijk te maken (c.q. te houden) voor

een flink aantal soorten. De NMZH zal daar bezwaar tegen maken, daarbij ondersteund door een grote coalitie van regionale natuurbeschermingsorganisaties. Ook onze afdeling neemt aan deze coalitie deel, en zal haar eigen inhoudelijke kennis daarbij aandragen. Onze afdeling is voornemens deze samenwerking de komende jaren daar waar mogelijk uit te bouwen. Niet alleen staan we daardoor samen sterker maar voorkomen we ook veel dubbel werk en voorkomen we dat elke afdeling bijzonderlijk juridische kosten (denk aan griffierechten bij gerechtelijke procedures) moet maken.

Natuurbescherming op Voorne-Putten

Op ons eiland zullen we waar mogelijk met partnerorganisaties als de Verontruste Burgers de samenwerking zoeken. Speciale aandacht heeft natuurlijk de samenwerking met de terrein-beherende organisaties als het Zuid-Hollands Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbos-beheer. Onze eigen inbreng zal uitgaan van een pro actieve houding. Dat wil zeggen dat we zullen trachten meer bekendheid te geven aan de natuurwaarden die voortvloeien uit de talrijke onderzoeken die we telkens uitvoeren. We richten ons op het opbouwen van goede contacten met gemeenten, waterschappen en andere overheden opdat we zoveel mogelijk voorkomen dat we achteraf bezwaarschriften moeten gaan indienen. Dat kost veel menskracht en tijd. We richten ons daarbij vooral ook op de ruimtelijke plannen die de natuurwaarden kunnen bedreigen c.q. kunnen versterken. De op te richten werkgroep zou daartoe een eerste overzicht voor de komende jaren kunnen maken.

De afdeling roept geïnteresseerden op zich te melden voor deelname aan de nieuwe werkgroep natuurbescherming. Voor nadere informatie kan men contact opnemen met de voorzitter, via het emailadres tbriggeman@upcmail.nl.

De haas (*Lepus europaeus*) 0-70 cm lang, 30 cm hoog, 4-6 kg door Gerda Hos

Als ik naar mijn vrijwilligerswerk op een zorgboerderij net buiten Brielle fiets, zie ik vaak hazen. Zeker aan het eind van de winter en het begin van het voorjaar. Dit bruingele dier met zijn lange oren met zwarte oortoppen en super lange achterpoten van wel 60 cm lang leeft meestal alleen, behalve in de voortplantingstijd (rammeltijd). Dan spelen de hormonen op en zijn ze niet meer te houden.

Zijn ze normaal uitermate voorzichtig dan is daar nu niets meer van te merken. De mannetjes (rammelaars) rennen rond, maken bokkensprongen, trappen elkaar echt erg hard (af en toe sneuvelt er zelfs eentje) of staan op de achterpoten met elkaar te boksen. De haren vliegen vaak in het rond en dat allemaal om indruk op een moerhaas te maken.

Het gebeurt wel dat een groep van 12 mannetjes deze capriolen aan het uithalen is. Een mannetje rent vaak uren, soms wel dagen achter een vrouwtje aan. Komt hij te dichtbij, dan verkoopt ze hem een klap met haar voorpoten op zijn kop. Het mannetje is echter niet zo netjes opgevoed en slaat gewoon terug. Tijdens dit bronstgevecht worden geurstoffen uitgewisseld om alvast goed aan elkaar te wennen. Uiteindelijk volgt de hazenbruiloft en daarna kiest manlief het hazenpad.

Haas

Elke haas paart met verschillende partners. De piek is in het voorjaar, maar de paring kan het hele jaar door plaatsvinden. Na 42 dagen volgt de geboorte van 1-4 jongen in een ondiepe holte (leger of pot) onder dichte vegetatie, die in tegenstelling tot jonge konijnen (worden in een hol geboren) volledig behaard zijn en ook al kunnen zien. De tijdelijk geurloze moerhaas verlaat de jongen heel snel na de geboorte en komt alleen terug om ze te zogen. Meestal blijft ze toch wel in de buurt om eventuele belagers weg te jagen. Na 3 dagen maakt het jonge haasje een eigen leger. Als de moeder terugkomt om ze te zogen, roept ze de jongen met een laag hoornachtig geluid bij elkaar. Dit doet ze ongeveer 23 dagen en daarna worden de jongen geacht voor zichzelf te kunnen zorgen.

Hazen hebben zodoende een heel zwaar leven. Vanaf de geboorte staan ze bloot aan allerlei bedreigingen (roofvogel, kraai, ekster, hermelijn, vos, verwilderde huiskat, stropende hond & mens, verkeer, jager en levensbedreigende ziekten). Jonge haasjes zijn bovendien erg gevoelig voor nat weer en winterkou. Het eerste jaar blijven er maar 15% van alle geboren haasjes in leven. Aan het einde van het eerste jaar zijn ze geslachtsrijp en kunnen voor nageslacht gaan zorgen als ze tenminste de jachtperiode van 15 oktober t/m 31 december overleven. Al hebben ze daar wel een paar trucjes voor. Zo blijven ze overdag platgedrukt in hun leger. Ze slapen slechts een paar minuten achter elkaar en dan ook nog heel licht (hazenslaapje!). Met de grote oren (lepels), die ze 190° naar buiten kunnen draaien, kunnen ze heel goed horen, en doordat de ogen aan de zijkant van de kop staan hebben ze een blikveld van 360°. Tevens hebben ze een sterke reukzin, kunnen over sloten springen en zelfs zwemmen. Tijdens het rennen komen de achterpoten voor de voorpoten en kunnen ze wel 65 km/uur halen. In geval van nood steken ze hun oren omhoog als radar en daarna houden ze zich platgedrukt en stil. Komt het gevaar te dichtbij dan kiezen ze het hazenpad en rennen al zigzaggend en haken slaand (in volle vaart haaks van richting veranderen) voor hun leven. Ondanks deze goed ontwikkelde trucs en zintuigen zijn ze vaak letterlijk het "haasje". De haas heeft dan ook de "eer" tot de meest bejaagde wildsoort te behoren. Is hij mooi klaar mee!

Ook onze moderne agrarische methoden, waardoor er alleen nog maar grote saai akkers

c.q. weilanden zijn, zorgen ervoor dat ze niet aan goed voedsel kunnen komen. Ze hebben echt een variatie aan kruiden, grassen, bladeren en twijgen nodig voor een gezonde groei.

Bij gebrek hieraan doen ze zich tegoed aan landbouwgewassen en dat maakt ze weer tot schadelijke dieren! Hun habitat hebben wij omgetoverd tot een soort woestijn zonder dekking en bescherming bij slecht weer. Daar bovenop maakt het verkeer ook nog veel slachtoffers. Al met al ziet het leven er voor een haas niet zo rooskleurig uit. Ze redden het nog door hun grote vruchtbaarheid en 2-3 worpen per jaar. Maar als we willen dat ze niet net als de kwartel en patrijs zeldzaam worden en we nog lang van zijn bokkensprongen en bokspartijen willen genieten, zullen we toch iets moeten veranderen. Laten we als eerste maar beginnen met het stoppen van de drijfjacht! Zo heeft de haas nog een kans om aan het schot hagel te ontkomen en heeft de jager een grotere uitdaging om een haas op de "korrel" te nemen. Ik ben al voor!

Zuid-Hollands Landschap

Iedereen kan wel wat Zuid-Hollands Landschap gebruiken.

Om inspiratie op te doen of zich te verwonderen. Wilt u kennis maken met natuurnieuws of routes in de mooie gebieden die de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap beschermt. Vraag dan een gratis proefnummer aan.

Het proefnummer mag vrijblijvend en zonder verplichtingen worden gestuurd aan:

Voornaam m v

Achternaam

Adres

Postcode

Woonplaats

Stuur deze bon naar: Stichting Het Zuid-Hollands Landschap, t.a.v. de Beschermersadministratie, Antwoordnummer 10202, 2600 WB Delft of ga naar www.zhl.nl/proefnummer

BRIGGEMAN & JANSEN ADVOCATEN

Specialisten in arbeidsrecht, huurrecht en strafrecht

Briggeman & Jansen Advocaten staat voor kwalitatief hoogwaardige dienstverlening, een gespecialiseerde kijk op zaken, oog voor de wensen van de cliënt, waar mogelijk het onderste uit de kan halen en vechten voor de beste oplossing, maar altijd reële verwachtingen blijven scheppen. Dat is onze missie. Dat is waar wij voor staan. Dat is waarom wij onze krachten hebben gebundeld. Graag helpen wij u met al uw juridische problemen op het gebied van het arbeidsrecht, huurrecht en (jeugd)strafrecht.

Grotekerksplein 4, 3311 CC Dordrecht
Telefoon: 078 – 747 01 09 | Fax: 078 – 890 03 25
Email: info@bjadvocaten.nl
www.bjadvocaten.nl

In de BRANDING

tijdschrift van de KNNV afdeling Voorne

In de BRANDING bevat mededelingen van de KNNV afd. Voorne en verschijnt viermaal per jaar:

1 februari, 1 mei, 1 september en 15 november.

Kopij inleveren bij Tom van Wanum in Word-formaat & foto's separaat naar e-mail: tomvanwanum@xs4all.nl

Inleveren vóór 1 januari, 1 april, 1 augustus en 15 oktober

Redactie:

Theo Briggeman, Marianne op den Dries, John van der Knaap, Peter Vermaas, Tom van Wanum, Katie van de Wende

Lidmaatschap en contributie:

Jaarcontributie 2017

met automatische incasso: € 33,25

huisgenootleden: € 9,50

jeugdleden (tot 26 jaar): € 15,75

Bank: Triodos rekening nummer: NL18 TRIO 0254 6500 31, t.n.v. KNNV afd. Voorne te Hellevoetsluis.

Opzeggen lidmaatschap: Altijd twee maanden voor het einde van het verenigingsjaar, dat is dus vóór 1 november.

Bestuur:

Voorzitter	Theo Briggeman	voorzitter@voorne.knnv.nl	0180-620 594
Secretaris	Peter Vermaas	secretaris@voorne.knnv.nl	0181-324 058
	Officiële stukken, verzoeken aan werkgroepen etc. naar het adres: Schudegge 17, 3224 BP Hellevoetsluis		
Penningmeester	Marianne op den Dries	penningmeester@voorne.knnv.nl	0181-318 329
Natuurhistorisch secretaris	Tom van Wanum	tomvanwanum@xs4all.nl	0181-625 538
Ledenadministratie	Marianne op den Dries	ledenadministratie@voorne.knnv.nl	0181-318 329
	Nieuwe leden, adreswijzigingen en alle andere ledenmutaties naar het adres: Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis		
PR aanspreekpunt	Hans op den Dries	lunde06540@upcmail.nl	0181-318 329
Leden	Erik Ketting	e.ketting6@upcmail.nl	0181-632 086
	Jos Schreiner	j.schreiner@upcmail.nl	06-37310760
Internetsite KNNV afd. Voorne	http://www.knnv.nl/voorne		
Webmaster	John van der Knaap	webmaster@voorne.knnv.nl	0187-470047

Werkgroepen:

Paddenstoelen	vacant		
Planten	Theo Hagendoorn	hagendoorn@hotmail.com	0181-404 362
Insecten	Wim Prins	prinswn@gmail.com	0181-484 116
Vogels	Peter Vermaas	p.vermaas@gmail.com	0181-324 058
Zoogdieren	Jan Alewijn Dijkhuizen	janalewijn@dijkhuizen.kpnmail.nl	0181-484 098

© KNNV afd. Voorne

voorzitter: beschermd natuurgebied, foto Tom van Wanum

Wilt u alle foto's in kleur kunnen bekijken, lees dan "In de Branding" digitaal op onze website.

Het thema voor IdB nr. 4 in 2017 is "Haringvliet"

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging afd. Voorne

Ledenadministratie : Marianne op den Dries, Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis

☎ 0181 – 318 329 ✉ ledenadministratie@voorne.knnv.nl